

SBM1297 Skovby Nygård etape I

Kulturhistorisk rapport

Skovby sogn, Framlev herred, tidl. Århus amt. Sted nr. 15.01.06. Sb. nr. 20.

Kulturhistorisk rapport for den systematiske udgravning af SBM1297 Skovby Nygård Etape I. Ved udgravningen blev der fundet et 3.500 m² stort, velbevaret gårdsanlæg fra germansk jernalder med omkransende sadeltagshegn. Desuden blev der også fundet jernalderhuse og staklader mod øst udenfor gårdsanlægget, samt en ovn indeholdende store mængder knust ovnkappe med vidjefletaaftryk. Daglig leder Anja Vegeberg Jensen, Skanderborg Museum i juni/juli 2012.

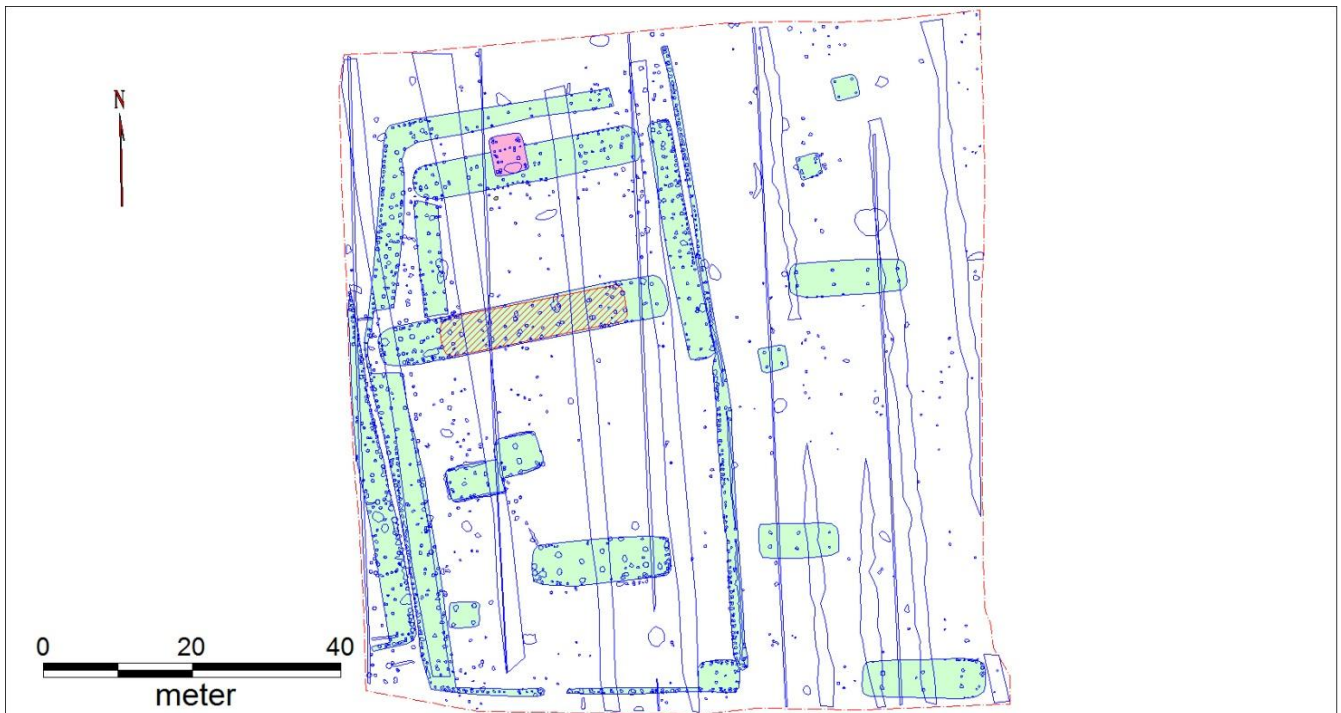
SKANDERBORG MUSEUM

Indhold

Abstract	3
Undersøgelsens forhistorie	3
Administrative data	4
Topografi, terræn og undergrund	4
Målesystem	5
Øvrige data	5
Udgravningsmetode	6
Undersøgelsens resultater	6
Fremtidigt arbejde på stedet	36
Tidstavle:	37

Abstract

Udgravningen afslørede et stort gårdsanlæg fra germansk jernalder (omkring 6. årh. e.Kr.). Indenfor det meget velbevarede sadeltagshegn lå 3 langhuse, 2 mindre sadeltagsforløb indenfor hegnet, 3 værkstedshuse, et muligt nord-syd hus samt et lille hjørnehegnshus. Mod øst udenfor hegnet fandtes yderligere 3 huse, 3 staklader og en ovn. Helt ude i udgravningskanten mod vest dukkede hjørnet af endnu et gårdsanlæg frem, sandsynligvis også fra germansk jernalder. På området var der desuden 3 gruber og 2 brønde, som gennem keramikken kunne dateres til førromersk jernalder.

Figur 1: Her ses hele udgravningsfeltet. Konstruktioner er markeret med grøn/lyserød og rød farve.

Undersøgelsens forhistorie

Udgravningen er foretaget forud for byggemodning af et ca. 5 ha stort område. Det er første del af en række etaper, der findes i lokalplan 1051. I forvejen er der lavet en del forundersøgelser i forbindelse med byggemodning øst og sydøst for arealet. Ved disse forundersøgelser blev der fundet rester af huse og gruber fra yngre bronzealder, førromersk jernalder og ældre romersk jernalder (sb. 4, 12, 14 og 15). Desuden er arealet mod syd blevet forundersøgt, og der er fundet massive bebyggelsestyper fra førromersk jernalder. Mod vest og sydvest ligger to overpløjede gravhøje, som ikke er undersøgt (sb. 3 og 5). Det udgravede areal ligger højt med fin udsigt til Lyngbygård Å mod nord og har givetvis været et attraktivt bosted i oldtiden.

Administrative data

På baggrund af etableringen af nyt parcelhuskvarter i Skovby har Skanderborg Museum udført en arkæologisk udgravning af et 7.700 m² stort felt for bygherre.

D.1. maj 2012 godkender KUAS budgettet.

D. 21. maj 2012 godkender bygherre budgettet.

Bygherre: Skovby Nygaard, 8464 Galten, v. Jørgen Baastrup Nielsen, post@skovbynygaard.dk

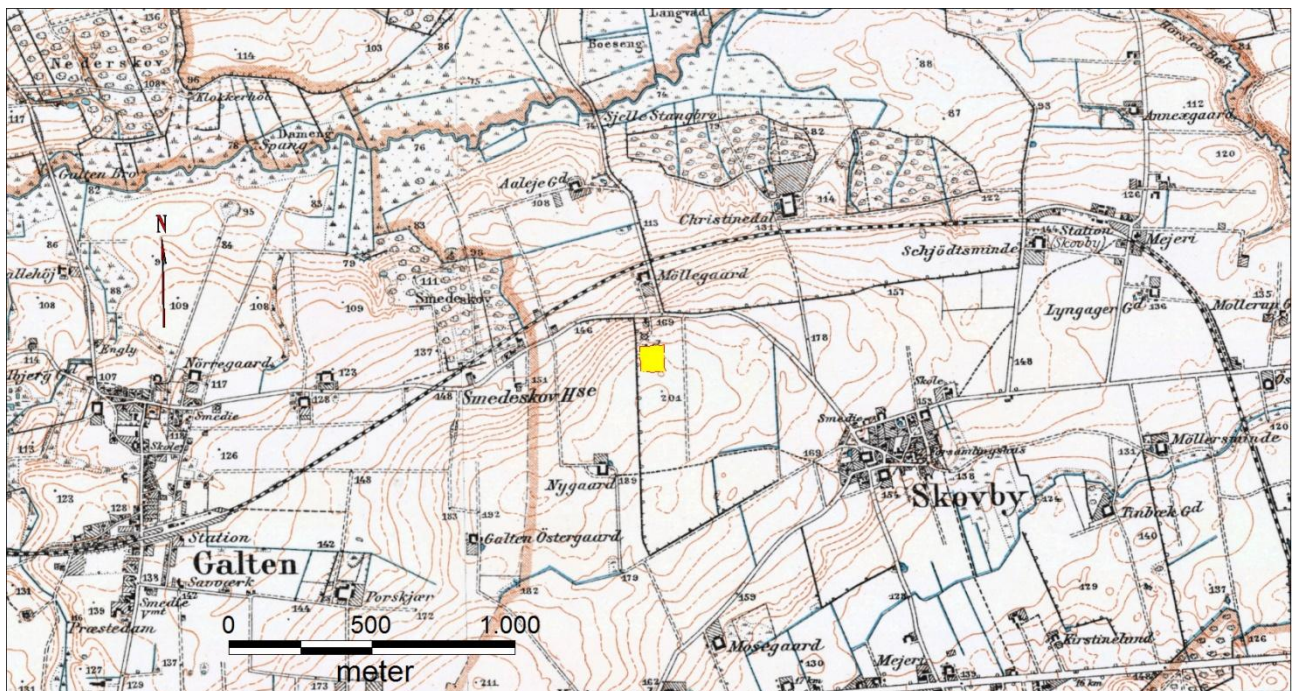
Kontaktperson: Land og Plan A/S, Svend Smedegaard

Ansvarlig for undersøgelsen: Skanderborg Museum, Adelgade 5, 8660 Skanderborg.

Dokumentationsmateriale bestående af fund, fotos, tegninger og beretning opbevares på Skanderborg Museum, Adelgade 5, 8660 Skanderborg

Topografi, terræn og undergrund

Området ligger i et bakket morænelandskab, og det berørte areal ligger på nordkanten af et større, mod syd, skrånende plateau. Terrænet er på udgravningsområdet meget jævnt og ligger indenfor 59 - 62 meter over DNN, højest i den sydlige del. Undergrunden er gulbrun sandet ler.

Figur 2: Udgravningsfeltet markeret med gul firkant.

Målesystem

Alle anlæg samt udgravningsfeltets omfang blev opmålt med GPS i projektion Euref 89 zone 32. Herefter blev data konverteret til Mapinfo via ArkDigi.

Figur 3: Anlæggene måles op med GPS.

Øvrige data

Undersøgelsen påbegyndtes d. 6. juni 2012 og afsluttedes d. 11. juli 2012. Området blev efter udgravning tildækket af museets maskinfører.

Det arkæologiske arbejde blev udført af Cand. Mag. Nanna Kirkeby, Cand. Mag. Audur Halldorsdottir, Cand. Mag. Kåre Gyldenløve samt Cand. Mag. Anja Vegeberg Jensen (daglig leder).

Maskinassistenten blev leveret af entreprenørfirmaet Jens Jørgensen A/S med maskinfører Kristian Hedegård. Der var tale om en gravemaskine på bånd med en 2 meter bred skovl.

Vejrforholdene var blandede, som en dansk sommer nu engang er med lidt af hvert. Enkelte anlæg i det nordøstlige hjørne blev opgivet snittet, da der havde samlet sig en del vand i netop det hjørne.

Anja Vegeberg Jensen har stået for indtastning af data i MUD, Museernes Udgravningsdata samt fundbeskrivelse.

Udgravningsmetode

Udgravningsfeltet blev muldafrømmet med maskine af flere omgange. Anlæggene blev GPS-indmålt lige efter muldafrømningen, da regnbyger ellers ville kunne udviske indridsningerne om anlæggene.

Efterfølgende blev udvalgte anlæg snittet med håndskovl og registreret, dvs. alle tagbærende stolper og enkelte vægstolper blev snittet. Ligeledes blev udvalgte stolper i hegnsforløb samt alle større gruber snittet. Enkelte interessante anlæg blev tømt. Udvalgte anlæg blev fotograferet. Prøver af trækul og jord til makrofossilanalyse blev indsamlet fra særligt interessante anlæg, og fund blev indsamlet. Der er taget jordprøver fra en del huse og enkelte gruber. Disse er floteret på Moesgård Museum, og en naturvidenskabelig gennemgang afventes. Jordprøverne er primært taget med henblik på C-14 datering, men også med henblik på at klarlægge funktionen af hustomterne.

Undersøgelsens resultater

Der er i alt undersøgt 7.700 m². Ved undersøgelsen dukkede der 1716 anlæg op (A205-A1920), som bestod af 1491 stolpehuller, 48 gruber, heraf 6 kogegruber, 2 brønde, 5 hegn, 17 hegnsgrøfter/vægforløb, 81 naturfænomener, 1 ovn, 3 ildsteder, 10 agerrener, 2 ikke tolkbare anlæg, 1 udefineret fyldskifte, 57 numre udgår.

Der blev anvendt fundnumre fra X50-X121 som er fund og X500-X533, som er jordprøver. Hvert x-nummer kan godt indeholde flere genstande.

Der er fundet i alt 2 flintafslag, 1 slaggeklump, 5 x-numre med varierende antal klumper brændt ler og 47 x-numre indeholder keramik. Derudover er der fundet 5 knusesten, 5 skubbeværnsten, 1 drejkeværnsfragment og 4 slibesten. Slutteligt er der taget 34 jordprøver. Der blev anvendt tegningsnumre fra T4-T32 samt taget fotos fra F 1/15 - F 1/226. Der kunne i alt udskilles 18 konstruktioner (K1 - K18) i form af huse og hegn.

I dette afsnit vil resultaterne fra udgravningen blive fremlagt i kronologisk rækkefølge:

Førromersk jernalder (500 f.Kr. - år 0):

Fra denne periode er der fundet 3 gruber og 2 brønde, som gennem keramikken kan dateres til ældre førromersk jernalder. En grube er en nedgravning, som kan have været brugt til mange forskellige ting, bl.a. lertagning eller som jordovn. Fælles for gruberne er, at de er blevet fyldt op med affald fra bopladsen, f.eks. ituslået keramik.

Keramikken fra disse anlæg har bl.a. afrundede tynde rande, små vulstringe, og hankene er båndformede.

Figur 4: Skår af fad, som kan dateres til ældre førromersk jernalder.

Enkelte stykker har ornamentik, som er negleindtryk samt pålagte lerlister med fingerindtryk. Desuden er der også fundet skår fra fade, som formmæssigt kan dateres til ældre førromersk jernalder periode I.

Husene fra denne periode er der dog ingen spor af. Muligvis kan de 2 mindre huse (K2 og K4), som ligger udenfor selve gårdsanlægget mod øst, dateres til førromersk jernalder. Der er dog ingen fund til at understøtte dette, og kun de tagbærende stolper er bevaret. Det sydøstligste hus udenfor indhegningen er dog dateret til germansk jernalder gennem et keramikfund fra en tagbærende stolpe. En førromersk datering af disse to huse er derfor ikke særligt sandsynlig. Husene K2 og K4 skal nok nærmere tolkes som mindre økonomibygninger, lader eller lignende, med en datering i germansk jernalder som gårdsanlægget mod vest.

Figur 5: Her ses en af de førromerske gruber i tværsnit.

Der er desuden udgravet en keramikovn, som var fyldt op med ovnkappe-rester med vidjefaftryk. Der blev kun fundet ganske få stykker keramik af jernalderudseende i ovnen, så der er ingen sikker datering på dette anlæg. Her afventes en C-14 datering. Anlægget er beskrevet i konstruktionsafsnittet.

Germansk jernalder (375 e.Kr. - 750 e.Kr):

Hovedparten af fundene stammer fra dette tidsrum, dvs. hele det fundne gårdsanlæg med omkransende sadeltagshegn samt diverse langhuse og økonomibygninger indenfor hegn.

Figur 6: Her ses en rekonstruktion af et langhus, hvor man har haft beboelse i vestenden og stald/opbevaring i østenden.

Desuden kan hjørnet af et nyt hegn, som lige stikker ud under udgravningsgrænsen mod sydvest, givetvis også dateres til samme periode, idet dette hegn helt og holdent respekterer det udgravede gårdsanlægs hegn.

Figur 7: Således kan et lille jernaldersamfund have taget sig ud med huse og omkransende hegn.

Middelalder/nyere tid (1050 e.Kr. - ca. 1800):

Henover hele udgravningsfeltet er der observeret agerrener, som vender nord-syd og som har en indbyrdes afstand på ca. 10 meter. Agerrener er spor efter en middelalderlig pløjemetode, hvor man pløjede marken op i en lang og ret smal let forhøjet stribe. Marken blev derved drænet ud til siderne, hvor der pga. pløjningen dannede sig den såkaldte agerren, en fordybning, der i dag er synlig som mørke bæltter, der krydser udgravningsfeltet i Skovby. Der er fundet et par sideskår af rød hårdtbrændt keramik med indvendig glasur i én af agerrenerne.

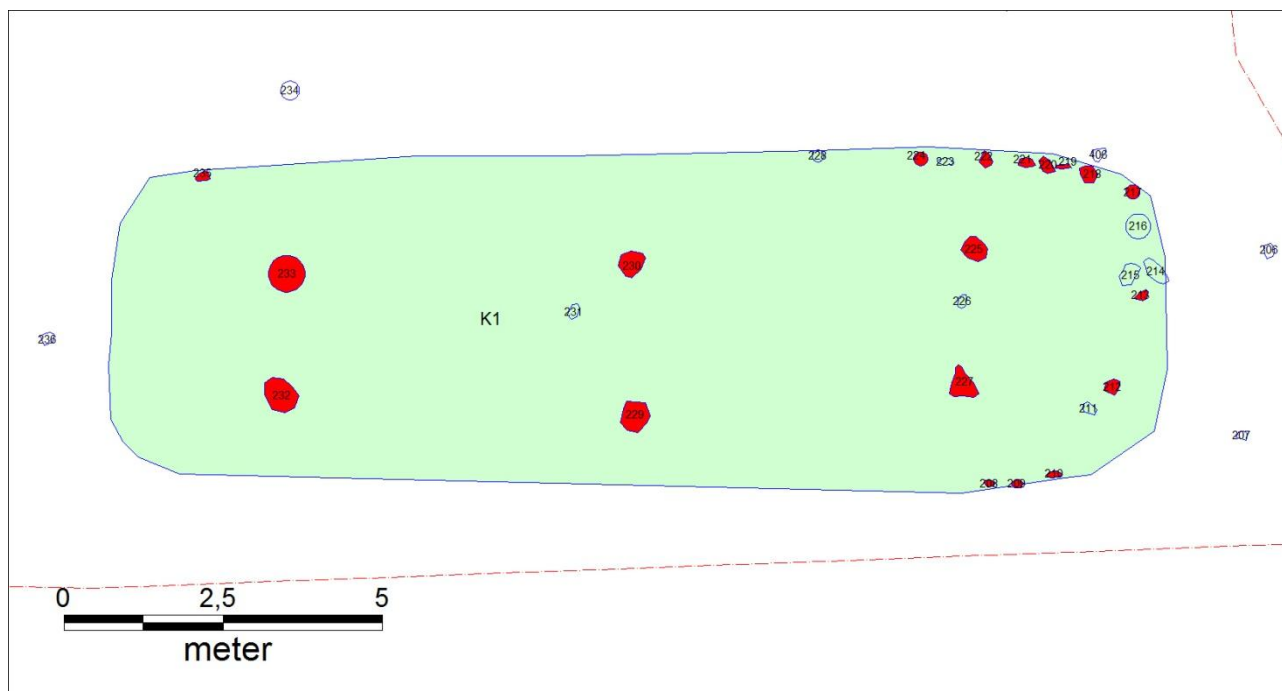

Figur 8: Pløjning, middelalderen.

Herunder beskrives de 18 fundne konstruktioner i og omkring gårdsanlægget samt ovnen A348:

K1:

Type: Treskibet langhus, øst-vest vendt.

Figur 9: Langhus K1.

Stolper: A208-A210, A212-A213, A217-A222, A224-A225, A227, A229-A230, A232-A233, A235.

Tagbærende stolper: A232 og A233, A229 og A230, A225 og A227. Dybde: Mellem 36 og 52 cm. Bredde: Mellem 62 og 75 cm. Fyld: Stolpespor i alle stolper var mørkebrunt sandet ler og med trækulsnister. Selve stolpenedgravningen var anderledes diffus og bestod af grågult sandet ler. Nedgravningerne blev i de fleste tilfælde først erkendt, når man snittede stolpen. De tre stolpesæt var meget ens af udseende. Formen på stolperne var afrundede og med let skrånende sider med tendens til flad bund i tre tilfælde. To af stolperne havde en nærmest trinvis nedgravning, måske tyder det på en stolpeudskiftning.

Figur 10: Tagbærende stolpe A229 med det lille drikkebæger siddende i bunden (markeret med pil).

Væg- og gavlstolperne bestod af lyst gulbrunt eller gråbrunt sandet ler med lidt trækulsnister, og var let afrundede eller fladbundede. Der er kun bevaret væg og gavlstolper i den østlige del af huset.

Fund: X50, X51, X52.

Beskrivelse: Husets dimensioner er ca. 5,2 x 16,4m, dvs. ca. 85 m², og med tre sæt tagbærende stolper. Spændet mellem de tagbærende stolpepar er fra vest: 1,85 m, 2,4 m og 2,1 m. Det er sandsynligt at huset har været brugt til beboelse, men andre muligheder kan ikke udelukkes. Fundet af den meget fine og vellignende keramik-kopi af et frankisk drikkeglas, ofret i et af de tagbærende stolpehuller, kunne indikere at der måske er foregået mere officielle/rituelle ting netop i dette hus.

Der er taget jordprøver af alle stolpespor til flotering.

Datering: Huset dateres til år 400-500 på baggrund af fund af et lille keramik-drikkebæger i et af de tagbærende stolper. Der afventes C14-datering.

K2:

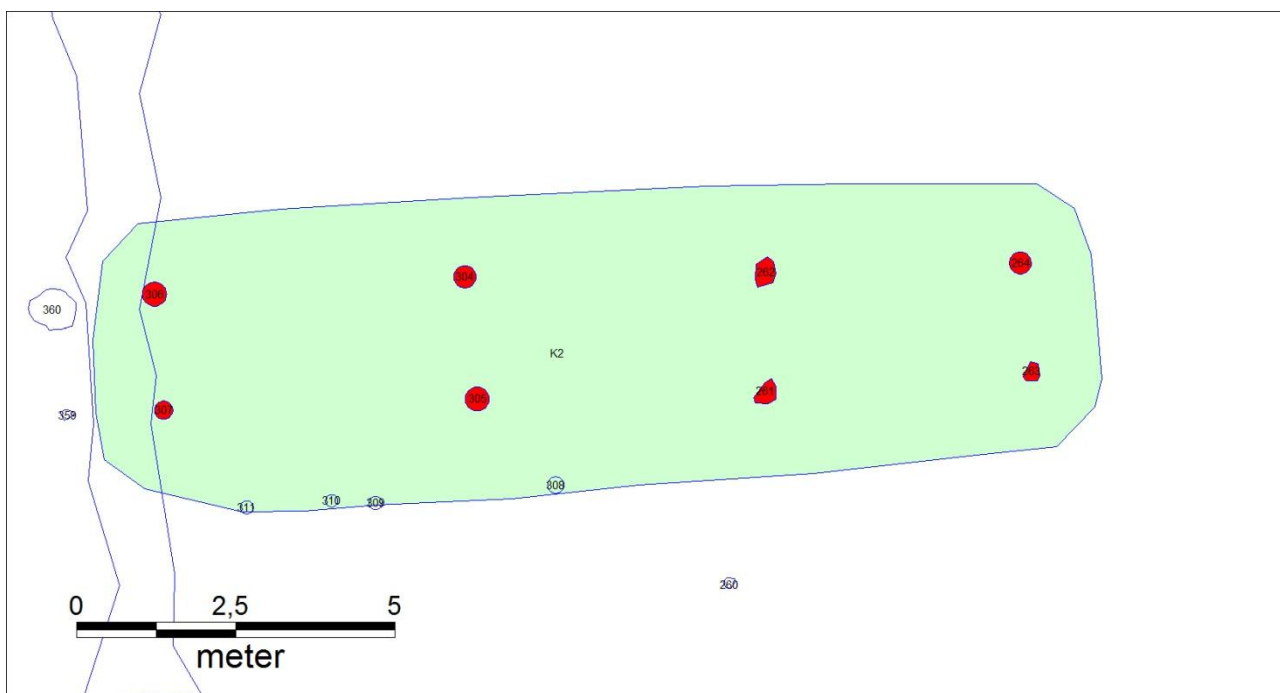
Type: Treskibet langhus, øst-vest vendt.

Tagbærende stolper: A263 og A264, A261 og A262, A304 og A305, A306 og A307. Dybde: Mellem 10 og 44 cm. Den 10 cm dybe tagbærende stolpe var atypisk, idet de andre stolper var omkring 30 cm dybe. Bredde: mellem 32 og 49 cm.

Fyld: Brunt til gråbrunt sandet ler/leret sand/sand (undergrunden var her meget varieret), med lidt trækulsnister. Enkelte stolper var svære at afgrænse i fladen, men ellers tydelige i snit. De fleste af stolperne havde let skrånende sider og flad bund.

Fund: X64.

Beskrivelse: Husets dimensioner er ca. 4,6 x 15,6m, dvs. ca. 72 m², og med 4 sæt tagbærende stolper. Spændet mellem de tagbærende stolper er fra vest: 1,80 m, 1,90 m, 1,90 m og 1,80 m. Der er taget jordprøver til flotering fra 3 stolper.

Figur 11: Hus K2.

Datering: Taget ud af kontekst, så kan huset typemæssigt dateres ret bredt indenfor jernalderperioden, idet der ikke er antydninger af husets form, når nu vægge, indgange og gavle ikke findes. Hvis man skal tænke gårdsanlægget ind i fortolkningen, så er det muligt at man udenfor heget har haft mindre beboelseshuse og hegnsklader, som har tjent varierende formål. Måske skal man opfatte dette hus som en del af gårdsanlæggets tilliggende. Der er desuden den mulighed at dateringen kan være førromersk, da der jo er fundet gruber på området fra netop den periode. Der afventes C14-datering.

K3:

Type: Staklade, VSV-ØNØ vendt.

Firestolpeanlæg

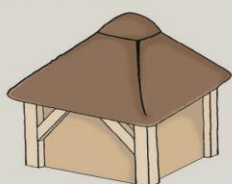
Firestolpeanlæg er små kvadratiske bygninger, bestående af i alt fire stolper.

Disse små bygninger kan være 'staklader' eller 'hjelme' - små bygninger uden vægge men med et tag, der eventuelt har kunnet

hejses op og ned. Begge typer har nok været brugt til opbevaring af halm, hø eller andet forråd.

Sådanne små omtrent kvadratiske bygninger kan dog også have spor af vægge og indgange. I de tilfælde er der i stedet

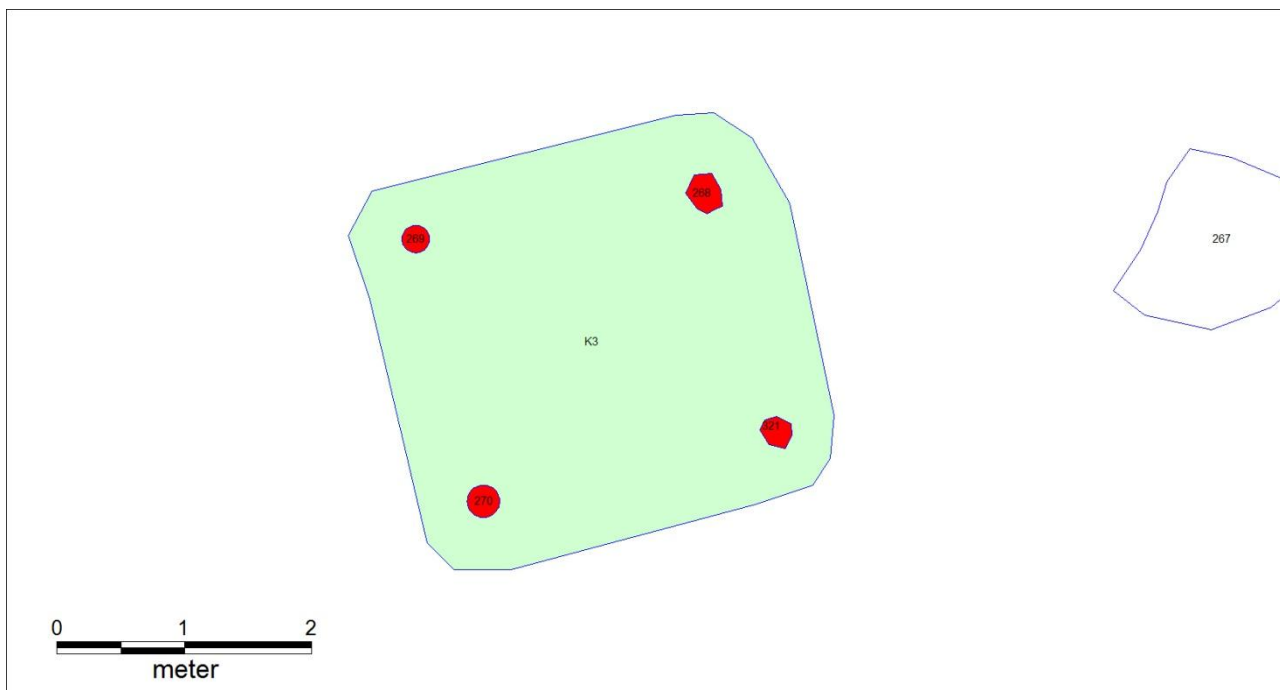
tale om mindre huse, hvor de to rækker stolper har båret husets tag. De små huse har været brugt til forskellige håndværksaktiviteter, opbevaring og lignende.

Firestolpe-anlæggene er almindelige udhuse eller skure, som hører til gårdene med deres langhuse, som blev brugt som bolig og stald. Denne type huse kendes i jernalder (500 f.kr.-750 e.kr.) - og helt op i nyere tid forekommer både 'staklader' og 'hjelme'.

Figur 12: Beskrivelse af en staklade.

Tagbærende stolper: A270 og A269 samt A268 og A321. Dybde: Mellem 4 og 11 cm. Bredde: Mellem 35 og 50 cm. Stolperne var generelt tydeligt afgrænset. Spændet mellem de tagbærende stolper er fra vest: 2,1 m og 1,9 meter, mens spændet mellem stolperne fra de vestlige stolper og over mod de østlige stolper er 2,3 m.

Fyld: Gråbrunt til mørkt gråbrunt sandet ler med en del udfældningsnister. To stolper var fladbundede, to rundede og med en antydning af skrånende side eller sider.

Figur 13: Staklade K3

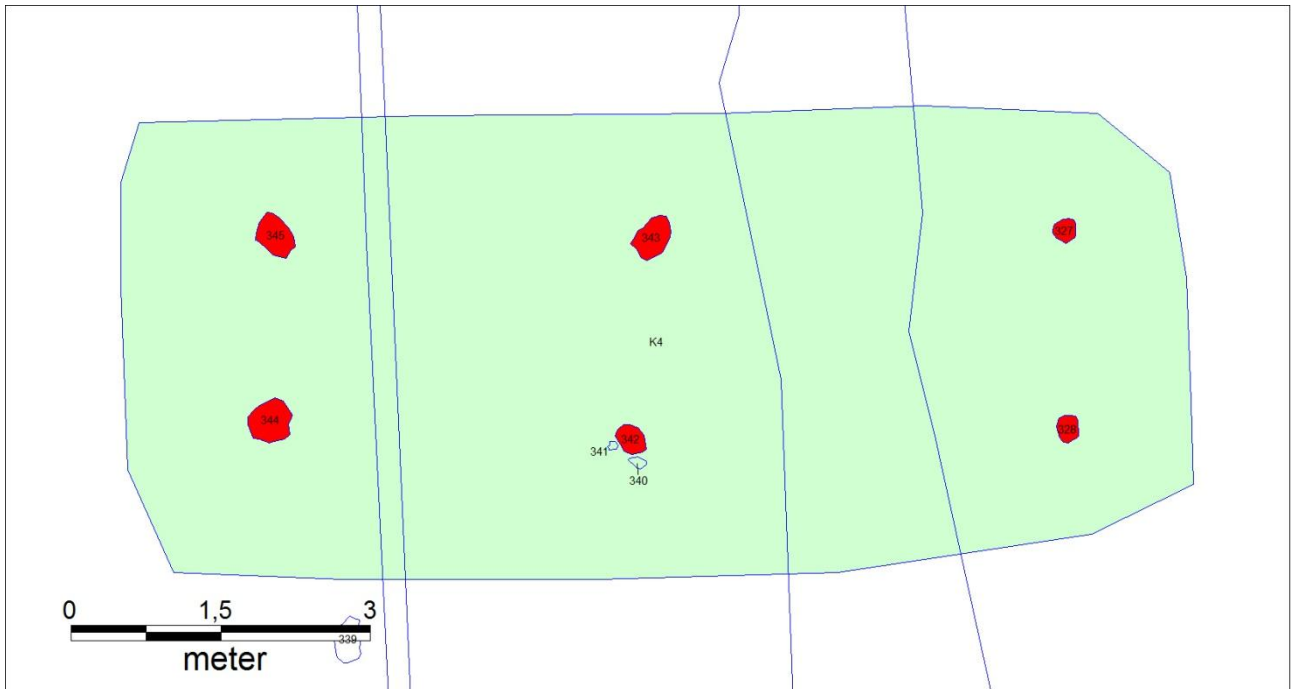
Fund: ingen.

Beskrivelse: En regulær staklade eller hjelm. Ca. 4 m², hvis det kun er arealet indenfor stolperne der regnes med. Der har sandsynligvis ikke været vægge i konstruktionen. Der er ikke taget jordprøver.

Datering: Bygningstypen kan dateres bredt indenfor jernalderen. Stakladens vinkling VSV-ØNØ stemmer fint overens med orienteringen af de bygninger, der ligger inde på det indhegnede område, hvilket giver et muligt fingerpeg om en datering af stakladen til germansk jernalder, ligesom gårdsanlægget.

K4:

Type:Treskibet langhus/lille økonomibygning, øst-vest vendt.

Figur 14: Hus/økonomibygning K4.

Tagbærende stolper: A327-A328, A340, A342-A345. Dybde: mellem 6 og 14 cm. Bredde: mellem 29 og 57 cm.

Stolperne var generelt tydeligt afgrænsede. Spændet mellem de tagbærende stolper er fra vest: 1,8m, 2,0 m og 1,9 m.

Fyld: Lyst gråbrunt til gråbrunt sandet ler med enkelte trækulsnister og udfældningsnister. Ret tydeligt afgrænsede. Stolperne er stort set fladbundede med skrå eller let skrå sider.

Fund: ingen.

Beskrivelse: Husets dimensioner er 4,5 x 10,6 m, dvs ca. 47 m². Der er 3 sæt tagbærende stolper, og spændet mellem stolperne fra vest mod øst er hhv. 1,8 m, 2,0 m og 1,9 m. Der er ikke taget jordprøver. Det er sandsynligt, grundet de forholdsvis få kvadratmeter, at huset nok ikke er til beboelse, men snarere til opbevaring af eksempelvis hø og halm.

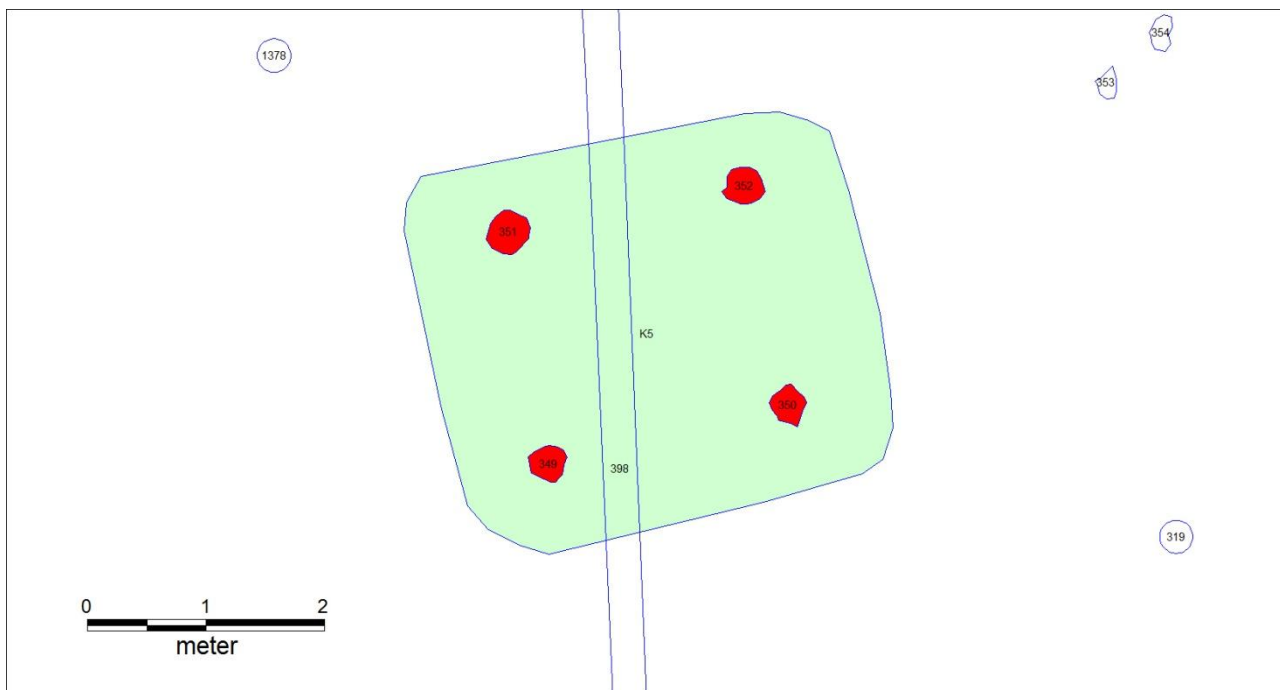
Figur 15: Hus K4, hvor de tagbærende stolper er melet op.

Datering: Hus K4 ligger ret tæt på gårdsanlæggets hegn, nærmest lige udenfor indgangen, som er ca. 1,5 m bred. Det betyder sandsynligvis at denne indgang kun er til gående, og ikke til vogne. Derfor ville det sikkert godt kunne lade sig gøre at have et lille udhus stående her.

K5:

Type: Staklade, VSV-ØNØ vendt.

Tagbærende stolper: A351 og A349 samt A352 og A350. Dybde: mellem 12 og 23 cm. Bredde: mellem 35 og 56 cm. Stolperne var tydeligt afgrænsede. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er 1,9 m og 1,9 m, mens spændet mellem stolperne fra de vestlige stolper og over mod de østlige stolper er 2,1 meter.

Figur 16: Staklade K5.

Fyld: Gråbrunt sandet ler med enkelte trækulsnister. Stolperne er fladbundede med let skrånende sider, en enkelt stolpe er rundbundet med let skrånende sider.

Fund: ingen.

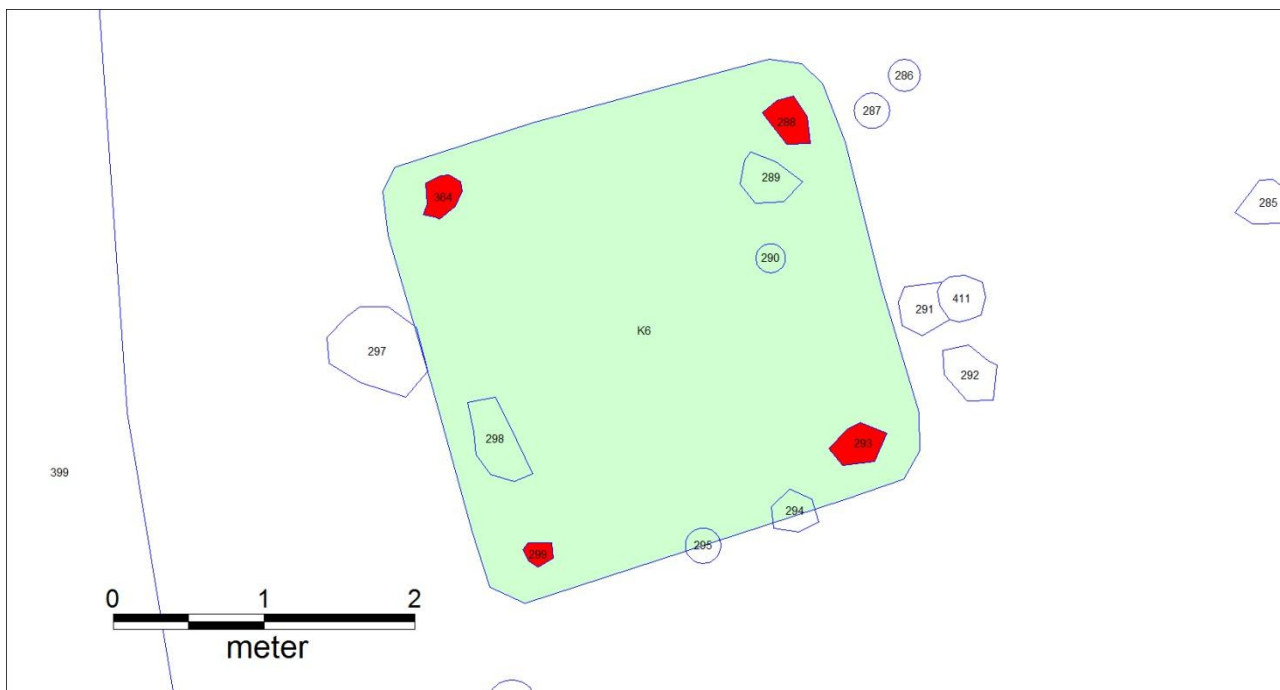
Beskrivelse: En regulær staklade eller hjelm. Ca. 4 m² under tag, hvis det kun er arealet indenfor stolperne der regnes med. Der har sandsynligvis ikke været vægge i konstruktionen. Der er ikke taget jordprøver.

Datering: Bygningstypen kan dateres bredt indenfor jernalderen. Stakladens vinkling VSV-ØNØ stemmer fint overens med orienteringen af de bygninger, der ligger inde på det indhegnede område, hvilket giver et muligt fingerpeg om en datering af stakladen til germansk jernalder, ligesom gårdsanlægget. Stolpehullernes relativt solide udseende, taget i betragtning at det er en staklade, kunne måske tyde på at bygningen har været af en lidt mere permanent type.

K6:

Type: Staklade, VSV-ØNØ vendt. Desuden med mulig indgang mod syd.

Tagbærende stolper: A364 og A299 samt A288 og A293. Dybde: Mellem 4 og 17 cm. Bredde: Mellem 37 og 40 cm. Stolperne var generelt tydeligt afgrænset og meget ens udseende. Spændet mellem de tagbærende stolper er fra vest: 2,4 m og 2,2 meter, mens spændet mellem stolperne fra de vestlige stolper og over mod de østlige stolper er ca. 2,3 meter. Indgangsstolperne A294 og A295 står ret tæt med kun 60 cm imellem, men repræsenterer muligvis et indgangsparti.

Figur 17: Staklade K6.

Fyld: Gråbrunt leret og gruset sand med enkelte trækulsnister. En stolpe var fladbundet sammen med en fladbundet stolperest. De sidste to tagbærende stolper har én skrånende side og rundet bund. Indgangsstolperne havde ligeledes fyld med gråbrunt gruset og leret sand, dybder på hhv. 11 og 15 cm og en bredde på hhv. 23 og 25 cm. Disse stolper var afrundede med let skrånende sider.

Fund: ingen.

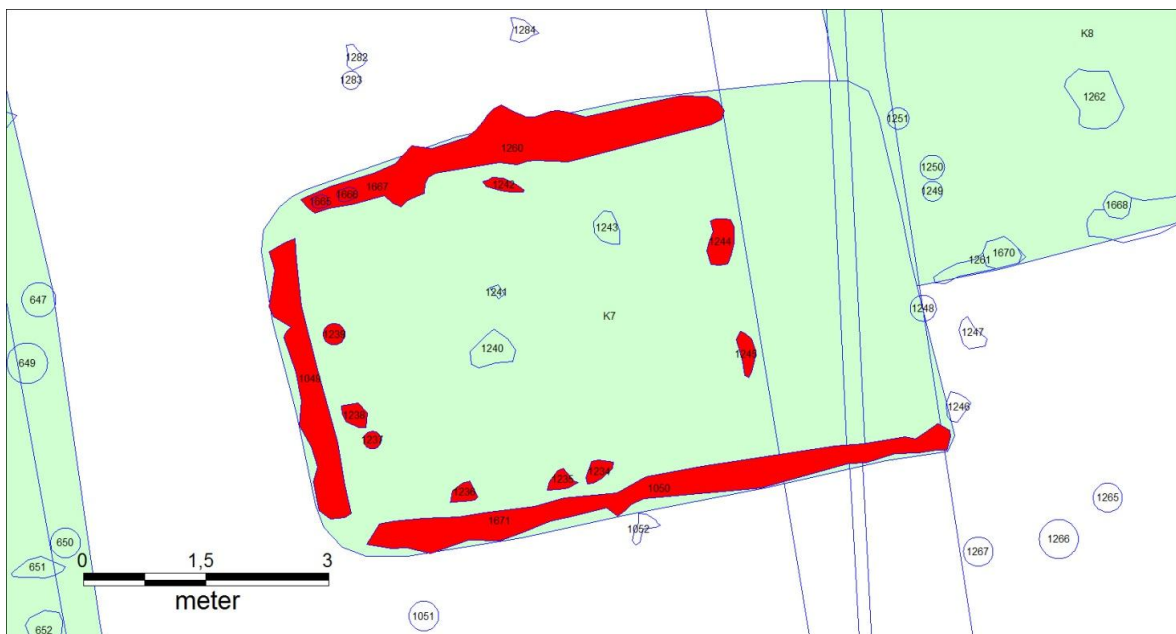
Beskrivelse: En regulær staklade eller måske nærmere i dette tilfælde en hjelm, som er en ladebygning med vægge og derfor også har en indgang. Ca. 4 m², hvis det kun er arealet indenfor stolperne der regnes med. Der har sandsynligvis ikke været vægge i konstruktionen. Der er ikke taget jordprøver.

Datering: Bygningstypen kan dateres bredt indenfor jernalderen. Stakladens vinkling VSV-ØNØ stemmer fint overens med orienteringen af de bygninger, der ligger inde på det indhegnede område, hvilket giver et muligt fingerpeg om en datering af stakladen til germansk jernalder, ligesom gårdsanlægget.

K7:

Type: Økonomibygning, VSV-ØNØ vendt.

Tagbærende stolper: A1244 og A1245. Dybde hhv. 28 og 34 cm, bredde hhv. 61 og 63 cm. Fylden er gråbrunt sandet ler med mange udfældninger. Det ser ud som om begge stolper på et tidspunkt er blevet skiftet ud, idet der ses to nedgravninger i profilen. Stolperne er rundede med tendens til flad bund og lodrette sider. Der er taget jordprøver til flotering fra begge stolper.

Figur 18: Økonomibygning K7.

Vægstolper: A1234-A1239, A1242-A1243, A1665-67 samt A1671. Dybde mellem 4 og 31 cm, bredde mellem 19 og 45 cm. Fulden er lyst gråbrunt let gulligt sandet ler. Stolperne er generelt afrundede med en eller flere skår sider, men der ses også fladbundede stolper. De stolper, som er gravet ned i selve væggrøften, er ret smalle og dybe i forhold til de fritstående vægstolper. Væggrøft: A1049, A1050 og A1260. Dybde mellem 10 og 40 cm, vestgavlen er lavest, mens langsidegrøfterne er dybere. Fulden er gråbrunt sandet ler med en del trækulsnister og let udvasket mod bunden. Vestgavlen A1049 er relativt jævn og flad i bunden og uden synlige stolper, mens der er flere ujævnheder i væggrøfterne A1260 og A1050, måske pga. stolpenedgravninger, som kun i enkelte tilfælde er synlige.

Fund: X89 og X90, bl.a. 1 stykke keramik med negleindtryk, som stammer fra A1050. Dette stykke dateres dog til førromersk-romersk jernalder, hvilket ikke stemmer overens med den formodede datering af huset. Der findes førromerske gruber på området, så skåret kan nemt have sneget sig ned i husfulden.

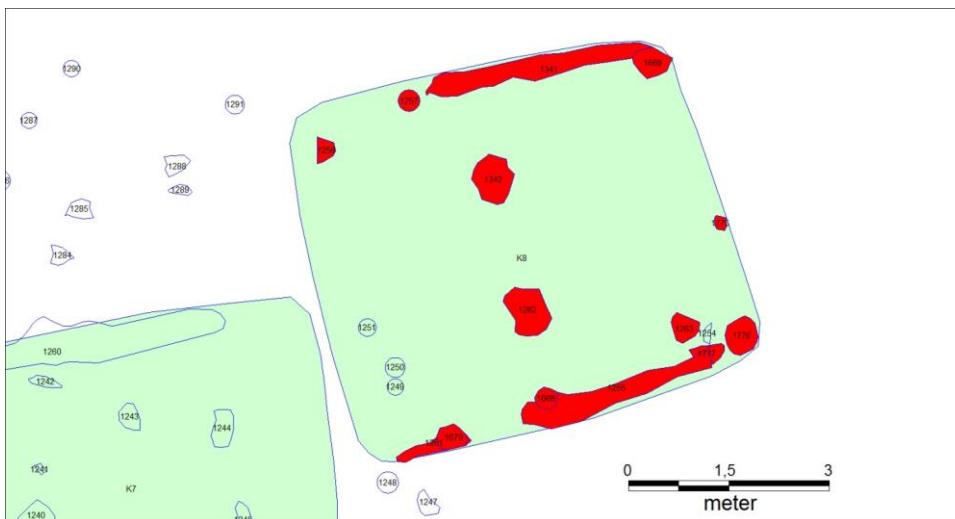
Figur 19: Audur illustrerer størrelsesforholdene i det lille hus.

Beskrivelse: Økonomibygning med væggrøfter, ret vestgavl, ét sæt tagbærende stolper samt åben østende, ialt ca. 31 m². Funktionen af denne type minihus er ikke klarlagt, men kan være brugt til værksted, aftægtsbolig, lade eller til særlige sociale handlinger. Floteringsprøverne fra de tagbærende stolper kan forhåbentlig give en idé om anvendelse.

Datering: Disse småhuse forøges i antal og forskellighed i løbet af det 5. århundrede. Hus K7 minder i høj grad om småhuse, som er udgravet ved Lerdal i det sydlige Jylland (se "Det sønderjyske landbrugs historie- jernalder, vikingetid og middelalder" af P. Ethelberg m.fl.), og disse huse dateres til det 5.-7. århundrede (yngre germansk jernalder).

K8:

Type: Økonomibygning, VSV-ØNØ vendt.

Figur 20: Økonomibygning K8.

Tagbærende stolper: A1262 og A1342. Dybde hhv. 58 og 52 cm, bredde hhv. 75 og 74 cm. Fylden er mørkt gråbrunt til lyst gråbrunt sandet ler med trækulsnister og udfældninger. A1342 har et tydeligt stolpespor, mens A1262 indeholder en nedgravning, der godt kan repræsentere en stolpeudskiftning. Stolperne har begge hhv. en skrånende side og en lige side samt let rundet bund.

Vægstolper: A1256, A1263, A1668-A1669. Dybde mellem 9 og 29 cm, bredde mellem 35 og 45 cm. Fylden er brunt leret og let gruset sand med en del udfældninger. Rundbandede og bestående af et enkelt lag.

Mulig indgangsstolpe A1670: Ser ud som vægstolperne, er 52 cm bred og 30 cm dyb. Ligger for enden af en væggrøft og kunne godt være en indgangsstolpe, men muligvis også en vægstolpe.

Væggrøfterne er mellem 2 og 14 cm dybe og består af gråbrunt til brunt leret sand med en del udfældninger. Den sydlige væg er dybest nedgravet i den sydlige del.

Beskrivelse: Økonomihus med væggrøfter mod syd og nord, ingen synligt bevaret gavl hverken mod vest eller øst, ialt ca. 27,5 m². Huset er placeret lige op ad hus K7, som også er et lignende hus. Måske er det ene hus en afløser for det andet. Der eksisterer dog ingen overlappende anlæg, så eventuelle relationer kan ikke fastslås. Muligheden for at begge huse har været der samtidig er selvfølgelig også til stede, da der ikke ses et decideret overlap.

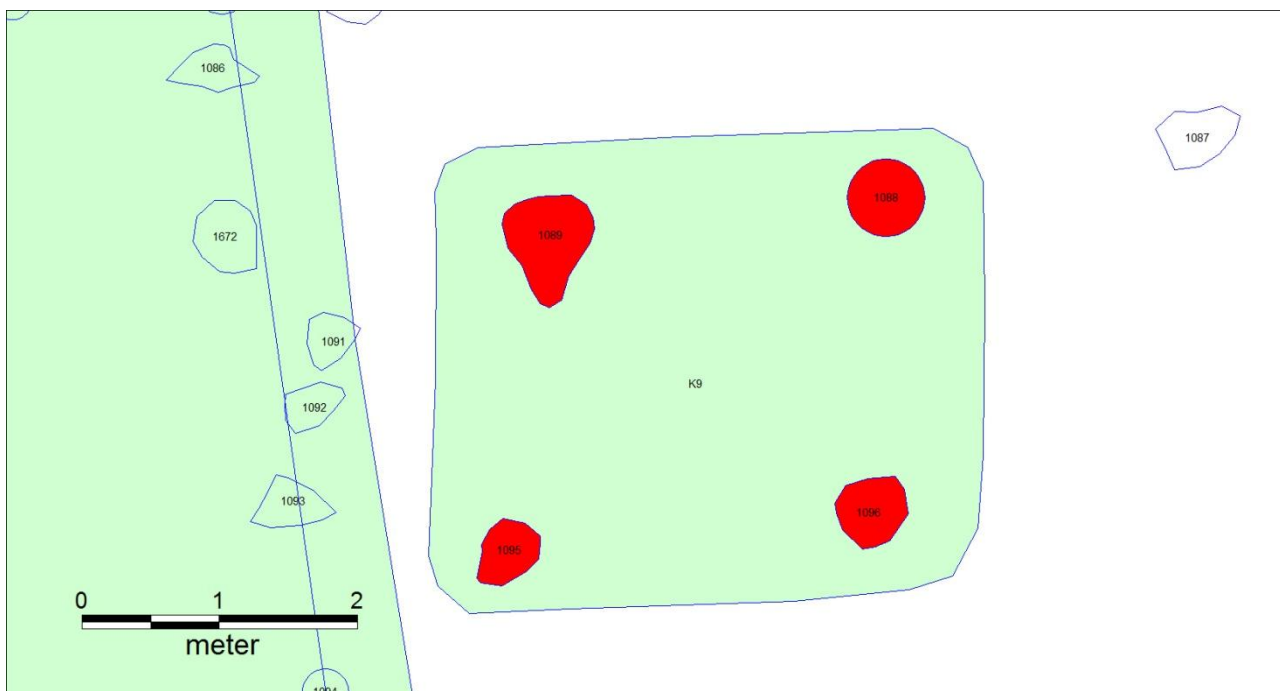
Figur 21: Her ser man tydeligt hvor tæt de to bygninger K7 og K8 ligger.

Datering: Disse småhuse forøges i antal og forskellighed i løbet af det 5. århundrede. Hus K7 minder i høj grad om småhuse, som er udgravet ved Lerdal i det sydlige Jylland (se "Det sønderjyske landbrugs historie- jernalder, vikingetid og middelalder" af P. Ethelberg m.fl.), og disse huse dateres til det 5.-7. århundrede (yngre germansk jernalder).

K9:

Type: Staklade eller lille økonomibygning/vævehytte. Ø-V vendt.

Tagbærende stolper: A1088, A1089, A1095, A1096. Dybde mellem 15 og 20 cm, bredde mellem 50 og 82 cm. Fylden er lys gråbrun til gråbrun sandet ler med mange udfældninger og lidt trækulsnister. Det ser ud til at der er stolpespor i alle stolpehullerne, og de er alle fladbundede med enkelte mindre ujævnheder og rundede sider. De to vestlige stolper ser ud til at have en lille støttestolpe i siden af anlægget.

Figur 22: Staklade eller måske nærmere en vævehytte, K9.

Fund: i stolpe A1095 er der i den øverste del af fylden fundet en let brændt vævevægt, som er stort set hel (X91).

Beskrivelse: Staklade eller måske vævehytte. Konstruktionen består af 4 tagbærende stolper i en let rhombeform. Intet synligt vægforløb, men væggen kan muligvis godt have været der i form af en ikke-nedgravet væg. Et fund af en vævevægt i en tagbærende stolpe kan måske tolkes således, at man har haft en væv stående i hytten. Måske har placeringen af K9 lige op af sadeltagshegnet en betydning, idet man har kunnet gå under halvtaget og ind til væven, hvilket har givet et stort og tørt arbejdsområde. Måske kan vævehyttens placering op ad sadeltaget skyldes, at det er under sadeltaget vævematerialet (uld) opbevares.

Figur 23: Vævevægten in situ.

Datering: Sandsynligvis samme datering som gårdsanlægget, grundet den tætte relation til hegnet K14.

K10:

Type: Treskibet langhus i to faser. VSV-ØNØ vendt. Alle de tagbærende stolper er snittet, mens kun et udvalg af vægstolper er snittet.

Tagbærende stolper fase I: A558, A559, A570, A572, A901, A907, A1311, A1314, A1316, A1327, A1563, A1632, A1634, A1749, A1750, A1751, A1758, A1763, A1883, A1885. Dybde mellem 10 og 40 cm, hovedparten over 25 cm dybe. Bredden ligger mellem 46 og 66 cm. Fylden i stolperne fra fase I er lys grå eller brungrå leret sand, mange har et lidt mørkere stolpespor i samme farve som selve nedgravningen, nemlig brungrå. Der observeres stort set ingen trækul i fylden. Stolperne er næsten fladbundede, enkelte har en let runding og mange har lige sider eller én side som er lige og én side som er let skrånende. Alle er tydeligt afgrænsede.

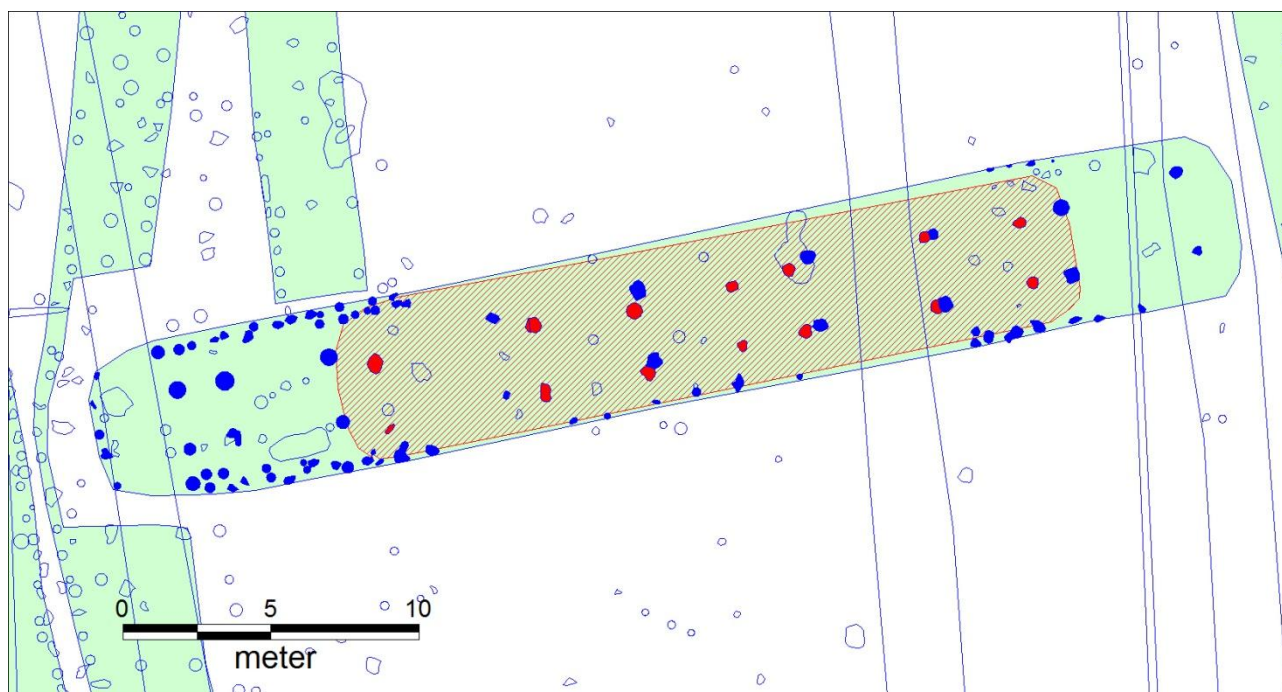
Vægstolper, formodentlig tilhører hovedparten fase I: A547-552, A575-582, A890-899, A909-916, A925, A1302, A1304, A1310, A1321, A1324, A1328, A1331-1332, A1625-1630, A1636-1639, A1741-1743, A1752-1755, A1766. Dybden af de snittede vægstolper ligger mellem 7 og 20 cm, mens bredden ligger mellem 18 og 30 cm. Fylden i vægstolperne er lys gulbrun til lys brungråt sandet ler. Enkelte stolper har trækulsnister. Formen er rundbundet med skrånende sider, men også lige sider og rund bund er repræsenteret.

Indgangsstolper fase I: A918-921.

Tagbærende stolper fase II: A900, A908, A1313, A1319, A1320, A1326, A1635, A1746, A1759, A1761, A1762, A1764. Dybde mellem 11 og 44 cm, hovedsageligt over 20 cm dybe. Bredden ligger mellem 40 og 66 cm. Stolperne i fase II har fyld, der generelt er brungrå som fase I, men fase II-stolperne har næsten alle stolpespor som er sortgrå og indeholder trækulsnister i større eller mindre mængder. Stolperne har lige sider og flad bund, og enkelte har desuden rundede sider og rund bund.

Fund: X81, X82, X83, X94, X98, X115. Fundene består af keramik samt et fragment af en drejekværn.

Beskrivelse: Langhus i to faser. Den ældste fase er brændt, og der er bygget nyt og større lige ovenpå det gamle hus.

Figur 24: Den ældste fase i K10 markeret med rødt, den yngre fase markeret med blå stolper.

Den ældste fase, lidt upraktisk kaldet for fase II, ser ud til at være et nedbrændt eller delvist nedbrændt hus på ca. 5,3 x 25,5 meter, dvs. 135 m², indeholdende 6, muligvis 7 tagbærende stolpepar. Denne fase ligger indenfor rammerne af den største udgave af hus K10, og har formodentlig været forløber for den største og yngste version af huset. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst i fase II er hhv. 2,3 m, 2,3 m, 2,2 m, 2,0 m, 2,1 m samt 2,1 meter. Spændet mellem parrene fra vest mod øst er hhv. 5,4 m, 3,4 m, 3,3 m, 1,9 m, og 7,9 meter. Det sidste spænd er noget videre end de andre afstande, og det dækker over at man under udgravning har regnet A1749 og A1751 som værende støttestolper for A1750 og A1883 i fase I. Hvis man antager, at A1749 og A1751 er tagbærende stolper i fase II, så vil de to sidste afstande ligge omkring 4 meter, hvilket er mere passende. I så fald at denne antagelse er korrekt giver det desuden en stratigrafi, som kan bruges til at sige hvilket hus der er ældst. Fase I snitter her meget tydeligt ind over fase II, hvilket dermed gør den nedbrændte fase II ældst.

Man aner en rumopdeling af fase II med det største spænd mellem sættene i vestenden, hvor beboelsesdelen traditionelt placeres. Det snævre spænd på 1,9 meter kunne måske markere indgangspartiet, da det ligger lige til højre for midten af huset.

Det er ikke muligt at afgøre hvilke vægstolper, der eventuelt hører til fase II. Dog virker stort set alle vægstolperne til at være bedre placeret for fase I i forhold til afstand fra væg til tagbærende stolpe.

Det yngste hus, kaldet fase I, er ca. 5,6 x 40 meter langt, hvilket giver ca. 224 m² under tag. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,0 m, 2,0 m, 2,3 m, 2,6 m, 2,4 m, 2,3 m, 2,4 m, 2,3 m, 2,7 meter. Her i denne fase ses 9 tagbærende stolpepar. Spændet mellem parrene fra vest mod øst er hhv. 1,6 m, 3,5 m, 5,6 m, 4,9 m, 5,8 m, 4,2 m, 4,6 m og 4,0 meter.

Huset har ialt haft 9 par tagbærende stolper, og de længste spænd mellem parrene ses i midten af huset. I den vestlige del af fase I ses et ildsted A1303, som ligger centralt placeret mellem to stolpepar.

Langhuset er efter størrelsen at dømmes hovedhuset i gårdsanlægget. Den første fase af hus K10 nedbrænder, og man vælger derefter at bygge et større hus ovenpå brandtomten. Dette nye hus ligger kun en anelse skævt i forhold til det gamle hus, og der er således også snittet ned oveni to af de gamle tagbærende stolper.

Datering: Længden af huset på hele 40 meter indikerer germansk jernalder. Drejekværnen fra et af de tagbærende stolpehuller giver en terminus post quem datering af huset på ca. 200 e.Kr.

K11:

Type: Sadeltagshegn. N-S vendt. Kun et udvalg af stolperne er snittet. Ingen fund.

Stolper: A444-446, A505, A924, A926-933, A935, A936-939, A943-944, A946-950, A952-956. Dybden i den tagbærende række varierer mellem 20 og 36 cm, mens bredden varierer mellem 34 og 42 cm. Stolperne har lige sider og flad bund. Fylden er gråbrun sandet ler med lidt udfældningsnister, og stolperne er generelt tydeligt afgrænset.

De stolper, der står som væg mod vest og øst i konstruktionen er generelt mindre end de tagbærende stolper, dog ser man også her det meget firskårne snit med lige sider og flad bund gentage sig. Fylden er som før beskrevet.

Beskrivelse: Velbevaret sadeltagshegn. Den tagbærende række er overvejende dybest nedgravet, mens hegnsrækken står en smule højere. Spændet mellem de tagbærende stolper ligger mellem 2,4 til 2,7 meter. Det nordligste spænd er dog kun 1,6 meter bredt. "Væg"-stolperne er alle ovale til let rektangulære i fladen. Fylden er lys og de enkelte stolper ligner hinanden meget. Hegnet forbinder de to langhuse og der er stor lighed mellem vægstolperne i husene og hegnet. Der er efter al sandsynlighed tale om et hegn, der forbinder langhus K10 og K12, idet hegnet nøje er placeret op til væg/gavlforløb. Derfor antages det her, at de to huse har været i brug samtidig, eller i hvert fald er blevet opført mens strukturerne af eventuelle opgivede bygninger har været kendt.

K12:

Type: Treskibet langhus. VSV-ØNØ vendt. Alle tagbærende stolper er snittet, mens kun et udvalg af vægstolper er snittet.

Tagbærende stolper: A969, A1015, A1016, A1020, A1024, A1027, A1595, A1673, A1706, A1707, A1715, A1716, eventuelt A1726. Dybden af de tagbærende stolper varierer mellem 17 og 42 cm, mens bredden varierer mellem 34 og 48 cm. Stolperne har lige sider og flad bund, og fylden er gråbrun let sandet ler. I flere tilfælde ses stolpespor.

Vægstolper: A452, A463, A465-468, A959-961, A969, A971-974, A1004-1006, A1008-1011, A1023, A1030-1039, A1585-1588, A1602, A1674, A1697-1705, A1717-1718, A1725, A1730-1732. Dybden af de snittede vægstolper varierer mellem 3 og 30 cm, mens gennemsnittet af stolperne ligger på ca. 10 cm dybde. Bredden varierer mellem 19 og 54 cm, mens gennemsnittet ligger på omkring 25 cm. Fylden er lys grå til lys gråbrun, og de fleste af vægstolperne er afrundede i snit, enkelte mere firskårne stolper ses dog også.

Figur 25: Tagbærende stolpe A969 i hus K12.

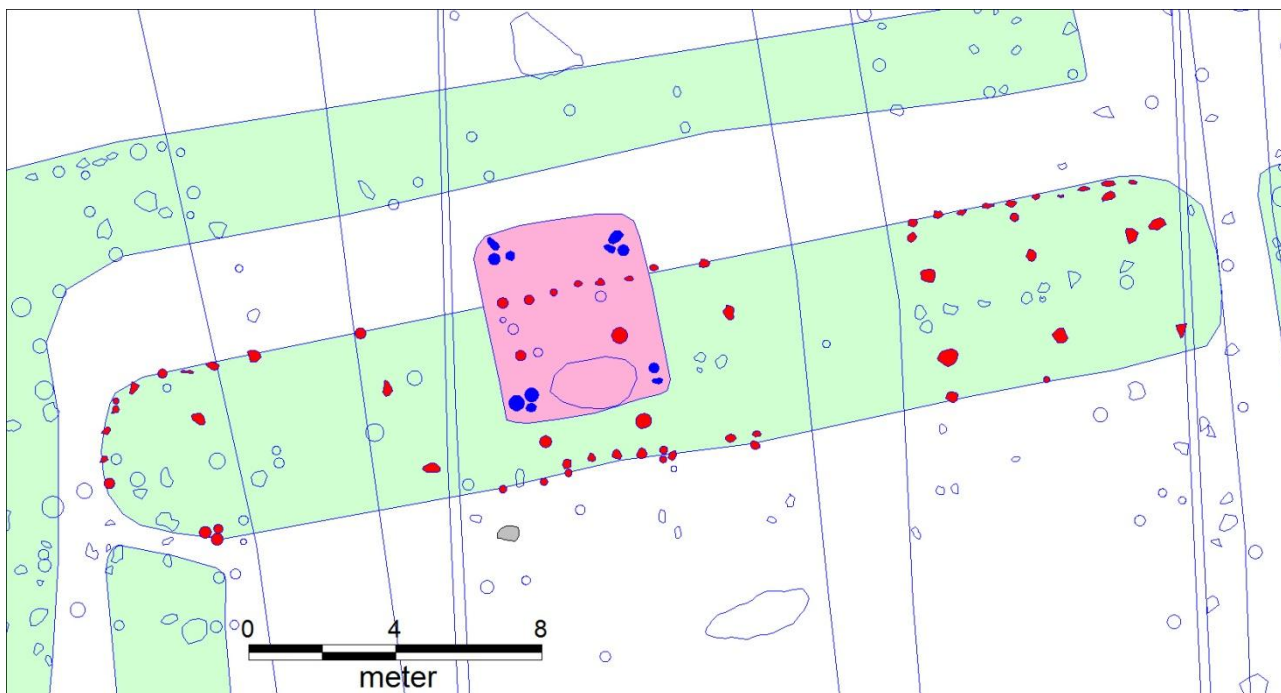
Fund: X88, som er 2 små keramikskår.

Beskrivelse: Langhus med 8 par tagbærende stolper og et enkelt sæt udskiftet helt mod øst. Huset har været 4,9 x 30,8 meter langt, hvilket giver et kvadratmeterantal på ca. 150. Spændet mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,5 m, 2,4 m, 2,4 m, 2,3 m, 2,3 m, og 2,9 meter. Det vestligste "par" er ikke medregnet her, idet den sydlige tagstolpe i dette par mangler. Ligeså findes der et muligt par i A1726 og en manglende stolpe mod syd, samt mod vest A1595 og en ligeledes manglende sydlig stolpe. Dette mulige par står meget tæt på det vestligste par, som har en afstand på 2,9 meter. Dette stolpepar er placeret ret langt ude mod den formodede gavl, og den sydlige stolpe står meget tæt på sydvæggen. Måske er det muligt at forestille sig en form for port i denne ende af huset, som traditionelt regnes for at være lade eller stald.

Spændet mellem parrene (stolpepar med manglende stolper medregnes) er hhv. 5 m, 3,8 m, 2,7 m, 3 m, 5,4 m, 2,8 m, og 2,8 meter. Det sidste par mod vest står kun 70 cm fra det næstsidste par, og de to par har derfor sandsynligvis ikke stået der samtidig. Man aner her en opdeling i moduler med et bredt spænd i den vestlige del af huset, der regnes for beboelsesdelen. I midten står stolperne noget tættere. Så kommer der igen et større spring. Det skal dog bemærkes at der her løber en agerren hen over huset nord-syd, ligesom det også er tilfældet ved det store spænd i vestenden. Muligheden for at agerrenen har fjernet tagbærende stolper er således tilstede.

I den østlige ende er der igen tættere stillede par, og ydermere ses et nordligt vægforløb med en ekstra stolpe for hver fjerde vægstolpe, der også flugter med de tagbærende stolper. Dette kunne muligvis være rester af båseskallerum.

Omtrent midt i huset ses et ovalt anlæg A1019, hvor placeringen kunne indikere at der kunne være en sammenhæng mellem denne og huset. Det viser sig ved en gennemgang af keramikmaterialet fra gruben, at dateringen helt tydeligt er førromersk.

Figur 26: Hus K12 med den overlappende mulige stakladekonstruktion markeret med blå stolper og lyserød raster.

En mulig stakladekonstruktion findes i den midterste del af huset, hvor der observeres 3 stolpeklynger med 3 stolper i hver, samt en "klynge" med 2 stolper. Disse stolper hedder A1001-1003, A998-1000, A1020-1022 samt A1017 og A1018. Stolperne er rundede til let firskårne i snit og måler mellem 24 og 37 cm i bredden, samt mellem 9 og 27 cm i dybden. De laveste stolper formodes at være støttestolper. Hvis der er tale om en staklade, så er dimensionerne 3,2 x 4,1 meter. En egentlig stratigrafi mellem hus K12 og denne mulige staklade kan ikke observeres, da der ikke findes overlappende stolper. Udgraveren af konstruktionen foreslår at også A1032 og A1040 muligvis også er et tagbærende par, og i så fald står vi med et lille nord-sydvendt hus. Dette foreslåede stolpepar er ikke undersøgt, men ser dog også ud til at stå noget skævt i forhold til de andre. Derfor kan dette par sandsynligvis udelukkes. Hvis der her er tale om en reel konstruktion, så er det det eneste sted i gårdanlægget, hvor der forekommer et gedigent overlap af separate bygningskonstruktioner (hus K10 havde overlap, men det var 2 faser af det samme hus). Derfor kan man antage at den ene bygning (hvilken vides ikke) er blevet revet ned, og erstattet af den anden.

Datering: Orientering, længde samt det på pladsen jævnlige forekommende firskårne udseende af især tagstolperne gør, at dateringen også her sættes til germansk jernalder ligesom resten af gårdanlægget.

K13:

Type: Sadeltagshegn, det sydøstlige hjørne af endnu et gårdanlæg. Løber fra nord mod syd, og svinger derefter over mod vest-sydvest. Et mindre udvalg af stolper er snittet.

Stolper: A691, A693, A718-731, A733-742, A744-788, A790-803, A816-825, A833, A836-838, A840, A844, A846, A852-853, A855-860, A865, A867, A870-877, A879, A885, A888, A1877, A1881. Dybden af de snittede stolper varierer mellem 9 og 29 cm, og der ses både afrundede stolper samt mere ligesidede med flad bund. Fylden er generelt lyst gråbrunt sandet ler med enkelte trækulsnister og udfældninger. På grund af tidspres er dette hegn blevet nedprioriteret, så det er ikke muligt at udtale sig om de tagbærende stolper, da der ikke er snittet nogen af disse.

Fund: X75, X76 (keramik).

Beskrivelse: Hegnet er generelt meget lig hegn K14 i udseende af stolper samt opbygning. Ved K13 ses der dog lidt flere stolper, som ikke umiddelbart kan relateres til hegnet. Der kan dog godt være tale om diverse udskiftninger af hegnsstolper. Den ydre hegnsvæg er et fletværkshegn, idet man ser tætstående enkeltstolper. Afstanden mellem disse enkeltstolper er 60-80 cm.

Figur 27: Hegnet K13, som omkranser et 2. gårdsanlæg.

Det kunne desuden godt se ud som om, at der op til hegnet ligger østenden af et hus. Der kan potentielt ligge et par tagbærende stolper, samt være bevaret væg både mod nord og syd. Heller ikke her har der været tid til at undersøge konstruktionen, så det er desværre kun en ubekræftet formodning.

Datering: Hegnets store lighed med K14 samt det faktum at de to sadeltagshegn K14 og K13 er anlagt snorlige ved siden af hinanden, taler for at hegn K13 er dateret til germansk jernalder ligesom det fuldt afdækkede gårdsanlæg.

K14:

Type: Sadeltagshegn, velbevaret. Et udvalg af stolper er snittet.

Stolper: A413-419, A422-441, A454-460, A462, A469-477, A482-488, A490-492, A494-504, A508-509, A512, A514-518, A521-525, A527, A529-532, A534, A536, A539-543, A561-562, A564, A589-592, A595-597, A599-604, A606, A611-612, A616-643, A645-652, A657-661, A663-664, A667-686, A688-690, A692, A700-717, A977, A980-982, A984, A992-996,

A1058-1059, A1062-1066, A1076, A1079-1087, A1091-1094, A1099-1109, A1111-1114, A1576-1578, A1672, A1676, A1680-1684, A1688, A1690, A1693-1695, A1819-1824, A1889-1896, A1898-1904, A1912-1920.

Fund: X108 (keramik).

Beskrivelse: Dybden af stolperne varierer mellem 4 og 40 cm. Stolpen på 40 cm dybde er dog noget atypisk ved også at indeholde en del sten. De fleste stolper er ca. 20 cm dybe. Bredden varierer mellem 20 og 72 cm, men den mest generelle bredde ligger omkring 30 cm. Stort set alle stolper, på nær de midterste tagbærende stolper, har et firsårent snit. De tagbærende har et lidt mere afrundet udseende, og der ses her også flere lag eller stolpespor. Disse stolper er desuden bredere og dybere end de andre hegnstolper. Fylden er lys gråbrun sandet ler med enkelte trækulsnister og en del udfældninger.

Bredden af hegnet varierer lidt fra nord til syd, og ligger mellem 2,9 og 3,6 meter. Der ses desuden et stykke enkelthejn (faskinehegn) længst mod syd, som munder ud i en åbning i hegnet.

Figur 28: Her ses hegnforløbene K13 og K14.

Den nordlige længe af sadeltagshegnet mangler en del stolper, og dette kan til dels skyldes, at agerrener har "slugt" disse stolper.

Også her ses den ydre hegnsrække som en række meget regelmæssigt placerede, tætstillede enkeltstolper, og der har således også her været et fletværkshegn, der har fungeret som væg i sadeltagshegnet. Der er en afstand mellem stolperne på ca. 50-70 cm.

Sadeltagshegn er opbygget med en væg, som kan være af fletværk eller med en faskinekonstruktion. Desuden ses der to rækker tagbærende stolper parallelt med hegnet. Ved fletværkstypen, som dette hegn tilhører, ses også ofte en tredje række stolper i tagkonstruktionen, som står lige indenfor fletværkshegnet. Denne stolperække har sandsynligvis båret en langsgående rem til støtte for tagkonstruktionen. I hegn K14 ses spor efter denne tredje stolperække flere steder.

Figur 29: Her ses passagen mellem de to hegn K13 og K14 tydeligt (markeret med den sorte pil).

Fra ende til anden er sadeltagshegnet 120 meter langt.

Datering: Hegnet omkranser gårdsanlægget og dateres derfor som de andre bygninger til germansk jernalder.

K15:

Type: Faskinehegn med ydre lav grøft (palisade?). Kun indgangsstolper i det ydre grøftforløb i den sydlige del er snittet.

Stolper: A1123-1126, A1128-1130, A1132, A1136-1144, A1147-1170, A1343-1361, A1363-1364, A1366-1367, A1369-1376, A1379-1392, A1394-1467, A1485-1492, A1494, A1496-1497, A1500, A1521, A1529, A1828-1831, A1833-1841, A1843-1854, A1857, A1882, A1884.

Ingen fund.

Beskrivelse: Hegnet løber nord-syd, ned i et lille hjørnehus, K17, og hegnet drejer derefter stik vest hen mod sydindgangen i den store omkransende hegnskonstruktion. K15 er gårdsanlæggets østlige afgrænsning. Består af et faskinehegn, der er bygget op af dobbeltstolper. Mellemrummet, hvori der har været fyldt kvas og vandret liggende grene, er ca. 30 cm bredt. Afstanden mellem stolpeparrene er ca. 60-80 cm. Kun to stolper er snittet, og bredden er hhv. 33 og 38 cm, mens dybden er hhv. 10 og 16 cm. Fylden er gråbrun til brun leret sand med lidt undergrundsninger og trækulsnister. Den ydre grøft er kun snittet ved den sydligste indgang, hvor der ses to indgangsstolper, og her er stolpebredden 38 og 53 cm, mens dybden er hhv. 29 og 35 cm. Fylden er generelt gråbrun leret sand, og der ses

stolpespor i begge stolper. Hegnsgrøften skærer ind over begge stolper, og fylden er her lys gråbrun leret sand. Dybden af grøften er ret begrænset, ca. 10 cm. Omtrent midtpå hegnsforløbet holder den ydre grøft op, så der kun er faskinehegn i den nordligste del. Det kan dog være, at hegnsgrøften ikke er bevaret, når man nu tager i betragtning at det snittede grøftstykke kun er 10 cm dybt.

Der ses en mulig portåbning i den ydre grøft, men hen forbi denne åbning løber faskinehegnet. Derfor er dette hegnstykke måske et tegn på to faser i K15. Den samlede længde af K15 er 111 meter.

Datering: Den åbenlyse sammenhæng mellem K14 og K15 ses ved den sydlige indgang, og derfor kan K15 således også dateres til germansk jernalder.

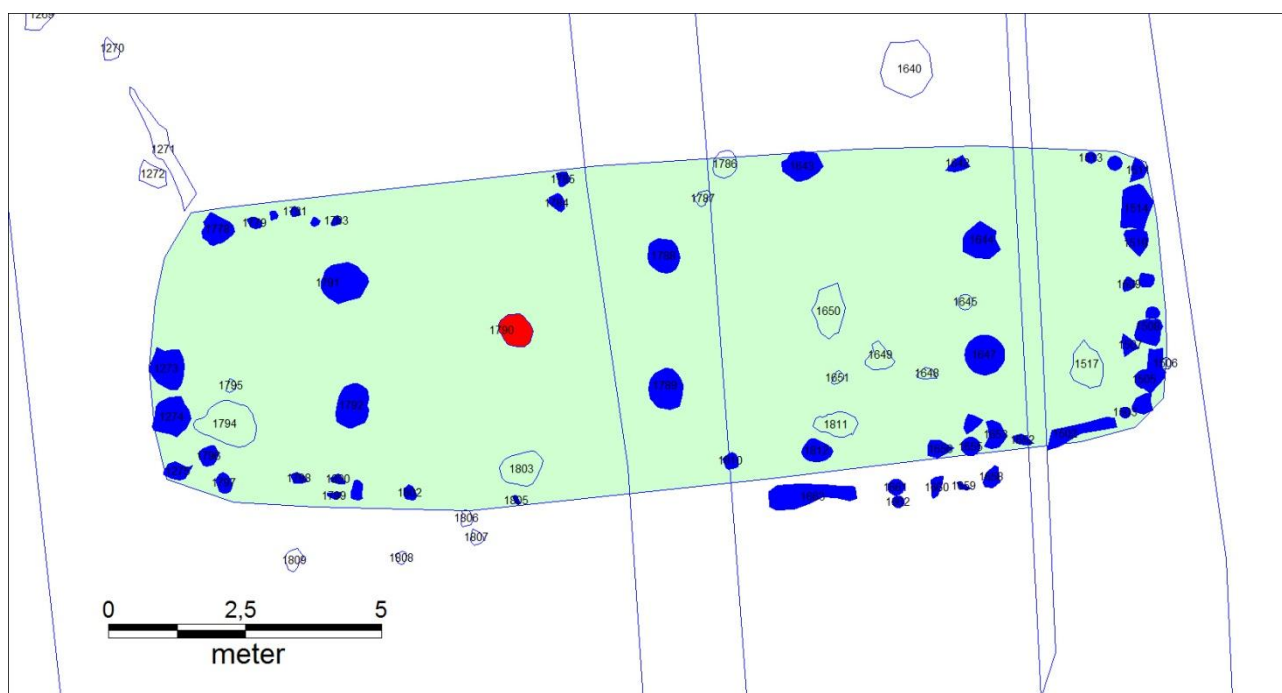
K16:

Type: Treskibet langhus med bevarede væg/gavlstolper. Tagbærende stolper samt enkelte væg- og gavlstolper snittet.

Tagbærende stolper: A1644, A1647, A1788, A1789, A1791, A1792. Vægstolper/gavlstolper/indgangsstolper: A1273-1275, A1502-1514, A1516, A1642-1643, A1645-1646, A1652-1656, A1658-1663, A1778-1785, A1787, A1796-1802, A1805, A1810, A1812, A1886-1887. Ildsted: A1790.

Fund: X103, X104, X105, X106, X107 (to slibesten samt keramik).

Beskrivelse: Langhus med 3 par tagbærende stolper. Husets dimensioner er 18 x 5,4 meter, hvilket giver et grundareal på 97 m².

Figur 30: Den formodede halbygning K16. Ildstedet er markeret med rød farve.

Bredden mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 2,3 m, 2,5 m og 2,2 meter. Spændet mellem parrene er hhv. 5,9 og 5,7 meter. Dybden af de tagbærende stolper varierer mellem 42 og 92 cm, mens bredden varierer mellem 65 og 102 cm. Det midterste stolpepar er sandsynligvis blevet delvist nedraspet af agerrenen, og kunne derfor

sagtens have været 10-20 cm dybere. Fylden er i alle tagstolper meget lagdelt, og der ses stolpespor i 5 ud af 6 stolper. Trækulsnister eller trækulspletter ses i alle stolperne. Der er taget jordprøver fra stolpesporene i A1791, A1647 samt A1789. I begge stolper A 1788 og A1789 er der fundet en slibesten.

Tagstolperne har næsten lige eller let rundede sider, og let rund eller næsten flad bund. Alle stolper er ret tydelige i snit, men var ret diffuse i overfladen. Faktisk var det kun stolpesporet, der var synligt ved muldafrømningen.

Der er snittet 10 vægstolper, og de 9 af disse er relativt lavbundede, mellem 5 og 18 cm (heraf er to stolper så diffuse i snit at de kun kan beskrives i fladen). Udseendet i snit er noget varierende, dog oftest fladbundede, og fylden er ligeledes varierende fra stolpe til stolpe. Den 8. vægstolpe er placeret i den østlige gavl, og adskiller sig markant fra de andre vægstolper ved at være 38 cm bred og 37 cm dyb. Der ses desuden tydeligt stolpespor.

Indgangsstolper mod syd mellem 2. og 3. tagstolpepar (regnet fra vest) er A1810 og A1812. Disse to stolper adskiller sig fra de øvrige vægstolper ved at være hhv. 32 og 50 cm brede, 18 og 31 cm dybe og de har et firskåret snit. Generelt for både væg og indgang ses der trækulsnister i fylden.

Et atypisk træk i forhold til de andre huse på pladsen er, at der i mange af de snittede stolper ses ildskørnede sten, både i tagstolper og i væg/indgang. Mellem det 1. og 2. tagstolpepar fra vest ses et ildsted, som ligeledes indeholder ildskørnede sten. Bredden er 75, og dybden er 21. Snittet viser en nedgravning med let skrånede sider, flad bund og to lag i fylden. Det øverste lag virker nedgravet i det underliggende lag, og indeholder brunt sandet ler med store mængder rødbrændte lerklumper på ca. 1 x 1 cm, samt ildskørnede sten og trækul. Det underliggende lag består af lyst gråbrunt sandet ler med lidt trækulsnister. Det ser ud som om, at der nok snarere er tale om en slags kogestensgrube. Dog er det atypisk for en kogestensgrube at indeholde så meget rødbrændt ler, så anvendelsen af dette anlæg er en smule uklar.

Hus K16 udmærker sig ved at have særdeles brede og dybe tagbærende stolper. Desuden ses kun 3 stolpepar, hvilket også er noget atypisk. Med så voldsomt dimensionerede stolper er det måske muligt, at der kan have været to etager i huset. Derfor er det nærliggende at antage, at vi nok ikke har at gøre med et beboelseshus, men nok nærmere et hus med en speciel funktion som måske er af religiøs eller social karakter. Vi har sandsynligvis at gøre med en halvbygning. Haller knyttes normalt til samfundets elite, men det er tænkeligt, at den mere jævne bonde også har haft brug for en standsmæssig bygning til eksempelvis gæstebud, offerceremonier og lignende begivenheder.

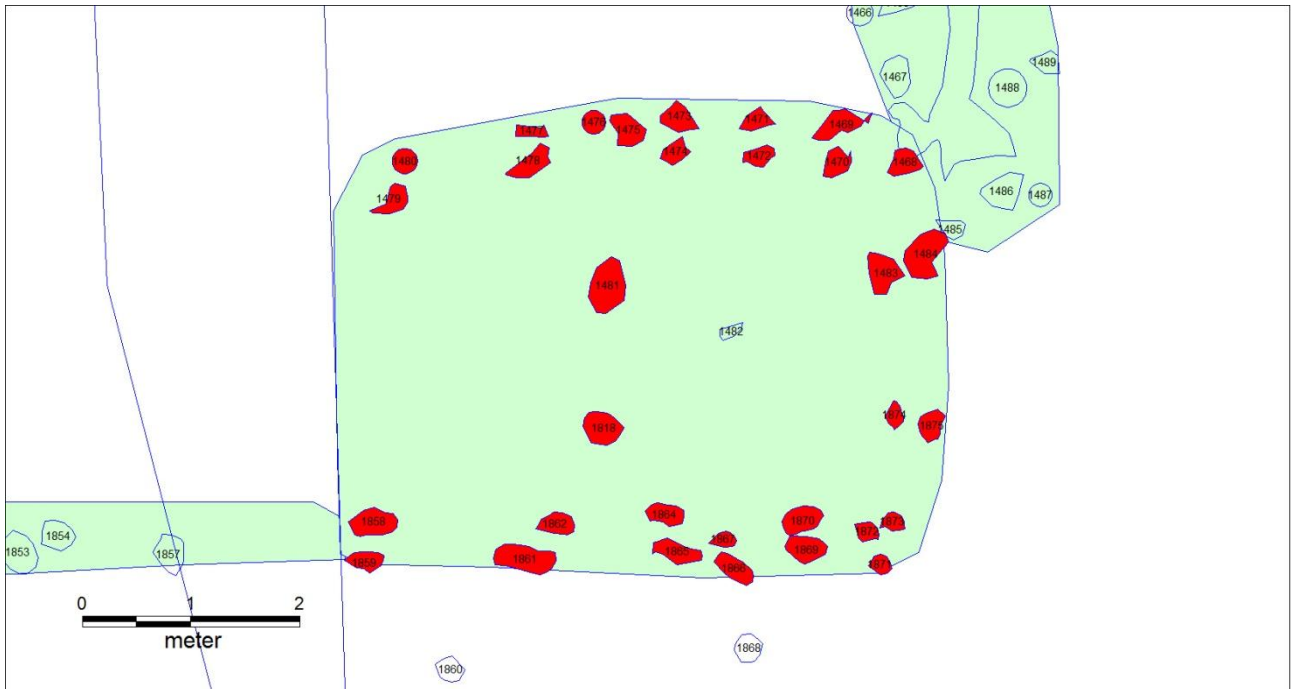
Datering: Huse af denne type ses på bopladser fra 5. -7. årh. e.Kr. (se "Det sønderjyske landbrugs historie- jernalder, vikingetid og middelalder" af P. Ethelberg m.fl., side 314). Der afventes C-14 datering.

K17:

Type: Lille hegنشus i det sydøstlige hjørne af hegn K15. Tagbærende stolper samt udvalgte vægstolper snittet.

Tagbærende stolper: A1481 og A1818. Vægstolper: A1468-1480, A1483-1484, A1858-1859, A1861-1862, A1864-1867, A1869-1875. Ingen fund.

Beskrivelse: Husets dimensioner er 5,2 x 3,7 meter, hvilket giver et areal på ca. 19 m². Bredden mellem de to tagbærende stolper er 1,3 meter, og afstanden ud til væggen er på ca. 1,2 meter. Tagstolperne er hhv. 56 og 44 cm brede, 34 og 28 cm dybe og har let skrånede side samt flad bund. Stolperne har 3-4 lag og i en af stolperne ses stolpespor. Fylden er gråbrun til brun leret sand med lidt undergrundsninger og trækulsnister.

Figur 31: Hegnshus K17.

Væggen i hegnet består af dobbeltstillede stolper med et mellemrum, der er ca. 30 cm bredt. Derfor må man formode, at der er tale om en faskinekonstruktion i såvel væggen, der vender ind mod gårdspladsen samt den ydre væg, der egentlig kan regnes for hegn. Vægstolperne er stort set alle aflange/ovale og med let skrånende sider i snit, flad bund og fyld som er gråbrun til brun leret sand. I den østlige ende af hegnshuset ses et par gavlstolper, som hver består af to stolper, der former en sluselignende indgang. Den yderste bredde er 1,5 meter, mens den indre bredde er 1,3 meter. Der er lavet et snit gennem det ene par (A1483 og A1484), og disse stolper er dybere og mere rundede i snit end vægstolperne. Hvis der har været en port eller dør her, så er det sandsynligvis derfor, at disse stolper har været gravet lidt dybere, idet vægten af døren/porten kræver en dybere fundering.

Datering: Er en integreret del af hegnet, som omkranser bebyggelsen, der dateres til germansk jernalder.

K18:

Type: Sadeltagshegn. Ingen stolper snittet.

Stolper: A1171-1218, A1220-1230, A1368, A1533-1535, A1537-1541, A1543-1559, A1564-1566, A1568-1570, A1590-1591, A1599-1600. Ingen fund.

Beskrivelse: Sadeltagshegn, som ligger placeret lige op af hegn K15, dog uden at være en del af dette. K18 repræsenterer sandsynligvis en af flere faser i hegnbyggeriet, idet man sandsynligvis ikke ville bygge et sadeltagshegn op ad et eksisterende hegn.

Figur 32: Sadeltagshegn K18.

Væggen består af enkeltstolper sat i et fletværkshegn. Desuden ses der to rækker tagbærende stolper parallelt med hegnet, og det ser ud til at der er sket en del udskiftninger af såvel væg som tagbærende, især i den nordlige del af konstruktionen.

Der er omkring 2 meter mellem de tagbærende stolper, mens bredden af konstruktionen er ca. 3,3 meter. Ialt er sadeltagshegnet 32 meter langt.

Datering: Konstruktionens udseende er meget lig det andet sadeltagshegn K14, og derfor er det overvejende sandsynligt at dateringen ligeledes er germansk jernalder.

Ovn, A348:

I overfladen observeredes der mørkebrunt let humøst sandet ler med en del trækulsnister, en masse rødbrændte småpletter samt mod den nordvestlige kant en større rødbrændt lerplet på ca. 20 x 20 cm. Tilstedeværelsen af denne lerplet samt de mange små lerklumper pegede på, at der sandsynligvis var tale om en ovn.

Figur 33: Ovnene under udgravning.

Derfor blev der lavet en jordbalk i midten af anlægget, løbende fra sydvest mod nordøst. Under udgravningen af anlægget så det ud til at ovnkappen hovedsageligt lå i et halvmåneformet lag mod nord-nordøst, og at der derfor sandsynligvis har været et indfyringshul mod sydvest. I ovnkappen sås utallige vidjefletastryk af lidt varierende størrelse, flade lerstykker som stammer fra ydersiden af kappen, samt noget der ligner en mulig kant fra indfyringshullet. I anlægget fandtes også lettere skødesløst placerede skærver af granit samt flint, især på overgangen til undergrund. Disse stens funktion er ukendt. Enkelte keramikskår blev påtruffet. I snit var ovnen 2 meter bred, let oval og 22 cm i dybden, hvilket vil sige at ovnen var let nedgravet, muligvis for at skabe lidt læ omkring indfyringshullet.

Datering af ovnen er uvis, og en C-14 datering afventes.

Samlet vurdering:

Gårdsanlægget fra Skovby Nygård har sandsynligvis været i brug i flere generationer. Huset K10 med de to faser samt det mulige overlap af de to småhuse K7 og K8 viser at bebyggelsen har nået en vis egenalder, hvor bygninger skal skiftes ud eller fornyes. Langhuset K12 bliver bundet sammen med hus K10 gennem sadeltagshegnet K11, der løber mellem de to huse nord-syd. De 6 bygninger, der ligger udenfor arealet er lidt sværere at hæfte på gårdsanlægget, men i hvert fald kan langhuset K1 dateres til den samme periode som gårdsanlægget gennem det lille drikkebæger, der blev fundet i et stolpehul. Hvorfor dette hus ligger udenfor hegnet er svært at sige. Måske har dette hus haft en speciel funktion, som har krævet at man placerede det udenfor indhegningen. De andre bygninger er sandsynligvis økonomibygninger, og man har måske valgt at have disse bygninger udenfor hegnet af praktiske grunde, så som øget

tilgængelighed for de mennesker der arbejdede i marken, eller måske pga. pladsproblemer indenfor hegnet. Ovnene er udateret, men kan i og for sig godt have samme datering som gårdsanlægget. Der er i hvert fald god mening i at holde aktiviteter, der involverer ild og meget høje temperaturer lidt på afstand af de letantændelige huskonstruktioner.

Hegnet ser meget homogent og ubrudt ud, men måske er sadeltagshegnet K18 bevis for, at der på et tidspunkt har været to hegnsløb netop her. Det er muligt at hegnet er blevet udvidet en smule, sandsynligvis i forbindelse med udvidelsen af langhus K10.

Mod sydvest i udgravningsfeltet ses hjørnet af endnu et gårdsanlæg med et ligeledes meget velbevaret hegnsløb. Dateringen af denne gård er efter al sandsynlighed den eksakt samme som naboens, da man ser en meget nøje holdt afstand til det udgravede gårdsanlægs hegn mod vest, K14. Der er lige nøjagtig plads til at en person har kunnet passere igennem, langs med hegnene.

Den formodede halbygning K16 er et spændende element i gårdsanlægget. Det åbner op for en løsere fortolkning af hallen som ceremonibygning, da de jo traditionelt har været tilknyttet jernaldersamfundets elite. Her ser det ud til at også storbonden i Skovby har haft brug for en bygning til mere officielle formål.

På udgravningsfeltet ses en håndfuld gruber fra førromersk jernalder. Det har vist sig ved en forundersøgelse af arealerne syd for området, at der findes en massiv førromersk bebyggelse her. Området omkring Skovby Nygård er sandsynligvis meget tæt bebygget, og har været det gennem mange hundrede år. Med tiden vil man forhåbentlig kunne få et spændende helhedsbillede af bebyggelserne, der måske endda har sået kimen til de nærliggende byer Galten og Skovby.

Fremtidigt arbejde på stedet

Skanderborg Museum har frigivet det pågældende areal til byggemodning.

Skanderborg Museum gør dog opmærksom på, at såfremt der alligevel forekommer anlæg eller gøres fund af arkæologisk interesse i forbindelse med jordarbejde på det frigivede areal, skal dette straks anmeldes til Skanderborg Museum og jordarbejdet indstilles i henhold til Museumslovens § 27.

Det vil herefter være Kulturstyrelsen/Skanderborg Museum, der betaler for evt. arkæologiske undersøgelser på det forundersøgte frigivede areal.

Skanderborg Museum d. 28-05-2013

Anja Vegeberg Jensen, arkæolog

Tidstavle:

År f./e. Kristus

